
PROGRAM HODOWLI KUCÓW I KONI MAŁYCH

obowiązujący od dnia 01.03.2014 r.

Zmiany zaznaczono kolorem czerwonym

Opracował zespół w składzie:

1. Prof. Ryszard Kolstrung – Przewodniczący
2. Jerzy Łukomski
3. Janusz Lawin
4. Ewa Łobos
5. Dobrochna Olesińska
6. Monika Kania-Piątkowska
7. Grażyna Kujawska

Warszawa 2014

I. CEL HODOWLANY

Szybko powiększająca się liczebność krajowego pogłowia kuców różnych ras i typów oraz zaczynająca kształtować się nieliczna jeszcze populacja koni małych, wymagają podstawowego usystematyzowania i określenia pożądanych cech stosownie do potrzeb hodowców i użytkowników.

Program dla tej populacji koni jest znacznie bardziej skomplikowany niż w przypadku innych, określonych ras koni, ze względu na bardzo dużą różnorodność genetyczną i fenotypową materiału hodowlanego oraz znaczne jego rozproszenie na terenie kraju, prawie wyłącznie u hodowców indywidualnych. Nieliczne większe prywatne i państwowe ośrodki hodowlane mogą być bardzo pomocne w podejmowaniu i realizacji odpowiednich koncepcji hodowlanych, oczywiście pod warunkiem ich trwałości i ciągłości.

Zasadniczymi kryteriami użytkowymi (a więc i hodowlanymi) są standardy wzrostowe, przyjęte i określone w przepisach Międzynarodowej Federacji Jeździeckiej (FEI) i Polskiego Związku Jeździeckiego (PZJ):

- dla kuców – do 148 cm wysokości w kłębie, do 149 cm w podkowach;
- dla małych koni – od 149 do 156 cm wysokości w kłębie, do 157 cm w podkowach. Różne rodzaje i zakresy użytkowania kuców i małych koni są decydujące dla wytyczania zadań w hodowli poszczególnych ras i populacji.

Celem tych zadań jest ich przystosowanie:

- do użytkowania wierzchowego w sporcie dzieci i młodzieży, rekreacji i hipoterapii;
- do użytkowania zaprzęgowego w pracy, sporcie i rekreacji;
- jako konie przydomowe-dekoracyjne do pokazów (dotyczy zwłaszcza najmniejszych kuców).

Odpowiednio do rodzaju użytkowania pożądane są określone cechy fizyczne:

- wydatny i wydajny ruch, skoczność, szlachetny typ i wygląd – dla kuców i koni małych wierzchowych;
- dobry ruch, siła i wytrzymałość dla zaprzęgowych;
- rzadkie umaszczenie i wygląd, częściowo karłowaty wzrost dla koni „przydomowych”;
- właściwy typ i standard dla koni ras ustabilizowanych, aktualnie istniejących.

Ogólnie dla całej populacji niezbędna jest stała praca nad uzyskaniem i utrwaleniem:

- żywego lecz zrównoważonego temperamentu;
- łagodnego charakteru i podatności w użytkowaniu.

II. WZORZEC RASY, BUDOWA, POKRÓJ ORAZ MINIMALNE WYMAGANIA CO DO WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

Krajowe pogłowie kuców obejmuje ustabilizowane i uznane rasy, głównie pochodzenia zagranicznego, w tym konie importowane oraz w przeważającej większości materiał pochodzący z krzyżowania różnego rodzaju ras koni, z którego mogą wyłonić się bardziej skonsolidowane populacje. Kuce określonych ras powinny odpowiadać pod względem genetycznym i fenotypowym właściwym wzorcom rasowym (np. kuce szetlandzkie, kuce walijskie, konie rasy fiordzkiej). Pozostały materiał, zwłaszcza ogiery i klacze hodowlane, zarejestrowane w Okręgowych Związkach Hodowców Koni, powinny wykazywać się poprawnym pokrojem i ruchem oraz w miarę pożądanym typem użytkowym. Rodowody ich powinny spełniać warunki wpisu do rejestru Rkkm dział I-III. Nie przewiduje się używania do hodowli koni śląskich i zimnokrwistych.

Dopuszcza się jedynie w III pokoleniu jednego przodka tych ras.

Populacja koni małych obejmuje konie różnych ras szlachealnych, które nie spełniają warunków wpisu do rasowych ksiąg stadnych oraz pochodzące z kojarzenia koni szlachealnych i kuców. Ogiery i klacze hodowlane, rejestrowane w Okręgowych Związkach Hodowców Koni powinny wykazywać się poprawnym pokrojem i dobrym ruchem oraz pożądanym typem użytkowym.

Rodowody ich powinny spełniać warunki wpisu do rejestru Rkkm dział IV. Nie przewiduje się używania do hodowli koni zimnokrwistych; dopuszczalny jest jeden przodek rasy zimnokrwistej w III pokoleniu.

Minimalne wymagania co do wartości użytkowej ogierów i klaczy hodowlanych kuców i koni małych:

- zaliczenie wstępnej próby użytkowości z oceną na co najmniej 3 pkt. bonifikacyjne w wieku 2,5-3 lat;
- zaliczenie zasadniczej wierzchowej lub zaprzęgowej próby użytkowości w wieku 3 do 5 lat wg osobnych programów.

Dla klaczy obu grup oraz ogierów kuców do 120 cm wzrostu dopuszcza się możliwość przeprowadzania i zaliczania tylko wstępnej próby użytkowości.

III. WIELKOŚĆ POPULACJI OGIERÓW I KLACZY DLA PROWADZENIA PRACY HODOWLANEJ ORAZ FAKTYCZNA WIELKOŚĆ POPULACJI NA KTÓREJ PROWADZI SIĘ PRACE HODOWLANE.

Jako niezbędną wielkość populacji poszczególnych grup kuców i koni małych dla prowadzenia pracy hodowlanej należałoby przyjąć po 50 klaczy i 25 ogierów (oprócz fiordingów).

Opracowany i wydany przez Polski Związek Hodowców Koni w 1995 roku pierwszy Krajowy Rejestr Koni Małych – obejmuje 145 ogierów i 325 klaczy kuców w trzech zasadniczych grupach:

- 62 ogiery i 205 klaczy szetlandzkich i ich pochodnych do 110 cm;
- 76 ogierów i 105 klaczy kuców innych ras i krzyżówek;
- 7 ogierów i 15 klaczy fiordingów.

Na początku 1998 roku w Okręgowych Związkach Hodowców Koni było zarejestrowanych około:

- 107 ogierów i 276 klaczy szetlandzkich i ich pochodnych;
- 124 ogiery i 239 klaczy kuców innych ras i ich pochodnych;
- 9 ogierów i 28 klaczy fiordingów.

Praca hodowlana nad populacją małych koni zostanie zapoczątkowana w roku 2000 po wejściu w życie oficjalnego programu hodowlanego; dopiero wówczas będzie można rozpocząć prace hodowlane w tej populacji. Wielkość populacji kuców, w której prowadzi się prace hodowlane jest trudna do określenia ze względu na ich podział na szereg grup różnej wielkości (od kilku do kilkudziesięciu sztuk) rozmieszczonych w różnych rejonach kraju. Znakomita ich większość znajduje się w rękach hodowców prywatnych. Szereg z nich prowadzi prace hodowlane nad poszczególnymi rasami i populacjami, dotyczy to zwłaszcza kuców szetlandzkich, średnich i większych kuców wierzchowych oraz fiordingów.

Znaczące ilościowo ośrodki hodowlane kuców znajdują się na terenie działania Okręgowych Związków Hodowców Koni: w Bydgoszczy, Elblągu, Krakowie, Lublinie, Poznaniu, Wrocławiu, Katowicach i Szczecinie. Opieka i pomoc ze strony OZHK powinna przyczynić się do utrzymania działalności tych ośrodków i ewentualnie powstania następnych.

IV. METODY OSIĄGANIA CELU HODOWLANEGO I ZAKRES OCENIANIA WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

Dla osiągnięcia celu hodowlanego należy realizować następujące metody pracy hodowlanej:

- prowadzenie przez instytucję upoważnioną do prowadzenia rejestru rejestracji, oceny bonitacyjnej i pełnej dokumentacji wg obowiązujących przepisów materiału hodowlanego ogierów i klaczy kuców i małych koni, z podziałem na grupy wg ras i typów użytkowych;
- uzupełnianie danych przez prowadzącego rejestr. Przyjmuje się zasadę, że nadawanie kucom i małym koniom nazwy zaczynają się na tę samą literę (a w miarę możliwości na tę samą sylabę) co nazwa matki. Unikane powinno być powtarzanie takich samych nazw. Identyfikacja koni dokonywana jest przez szczegółowy opis umaszczenia z uwzględnieniem wicherków. Zaleca się stosowanie mikrotransponderów i badanie krwi.

V. ZASADY WPISU DO REJESTRU KUCÓW I KONI MAŁYCH /RKKM/.

---

1. Dla kuców i koni małych będą prowadzone rejestry odrębne dla ogierów i klaczy;
2. Numeracja koni w rejestrach jest odrębna dla ogierów i klaczy.
3. Do rejestru będą wpisywane:
  - ogiery hodowli krajowej i zagranicznej posiadające udokumentowane pochodzenie lub wpisane do Krajowego Rejestru Koni Małych, które uzyskały co najmniej 75 pkt. za pokrój i 13 za typ;
  - klacze hodowli krajowej i zagranicznej posiadające udokumentowane pochodzenie lub wpisane do Krajowego Rejestru Koni Małych, które uzyskały co najmniej 70 pkt. bonitacyjnych, w tym za typ 13 pkt.
4. Rejestry będą prowadzone w 5-ciu działach:
  - I dział kuców pochodzenia szetlandzkiego (do 110 cm wzrostu) o dowolnym umaszczeniu, mogących posiadać w rodowodach do 50% przodków innych ras kuców;
  - II dział kuców różnych ras i typów powyżej 110 cm wzrostu. Przewidziana jest możliwość wydzielenia w dalszych tomach księgi stadnej osobnych działów dla odpowiednio licznych grup rasowych np. kuców walijskich, niemieckich kuców wierzchowych itp.;
  - III dział kuców felińskich (kf) dla koni o właściwym dla tej grupy rasowej pochodzeniu i optymalnym wzroście 125-140 cm. Dopuszcza się wysokość w kłębie 117-148 (149) cm. Do tego działu wpisuje się kuce, których przynajmniej jedno z rodziców jest kucem felińskim (kf).

W przypadku, gdy drugie z rodziców jest innej rasy, musi być udowodnionym pochodzeniowo przedstawicielem ras wyjściowych tzn.: czystej krwi arabskiej (oo) konika polskiego (kn), konia małopolskiego (m), kuca walijskiego (kuc wal.), kuca szetlandzkiego (kuc szetl.) oraz ich pochodnych. Kuc feliński powinien charakteryzować się pokrojem i urodą konia szlachetnego w typie ogólnoużytkowym z silniejszym zaakcentowaniem użytkowości wierzchowej. Kuce felińskie o wysokości 141-148 cm dopuszcza się do hodowli w tej rasie z zaleceniem kojarzenia z osobnikami typowymi pod względem wzrostu.
  - IV dział kuców rasy fiordzkiej (fiordingów) dla koni o właściwym dla tej rasy typie i standardzie, pochodzących od koni wpisanych do działu III Krajowego Rejestru Koni Małych i wpisanych do księgi stadnej koni fiordzkich - tom I-III oraz importowanych;

- V dział koni małych od 149 do 156 (157) cm wzrostu wszystkich szlachetnych ras i typów, nie kwalifikujących się do wpisu do odnośnych ksiąg stadnych, względnie dla których nie są prowadzone w Polsce osobne księgi stadne.

5. Ogiery i klacze wpisane do ksiąg winny:

- posiadać typ i inne charakterystyczne dla danej rasy cechy określone w programie hodowlanym,
- wykazać się zdrowiem, prawidłową budową i rozwojem,
- być poddawane ocenie wartości użytkowej,
- ogiery ukończyć 30 m-cy.

Do rozrodu dopuszcza się ogiery, które spełniają rodowodowe warunki wpisu do ksiąg/rejestru, wykazały się użytkowością przewidzianą dla młodych ogierów w programie hodowlanym oraz uzyskały przy ocenie typu, budowy i ruchu co najmniej 75 pkt.

Do sztucznego unasieniania może być użyte nasienie ogiera 7-letniego i starszego, który wykazał się stosownie do wieku użytkowością przewidzianą w programie hodowlanym, a wyniki szacowania jego wartości hodowlanej są pozytywne.

Nasieniem jednego ogiera można unasiennić rocznie do 100 klaczy.

Importowane nasienie musi pochodzić od ogiera spełniającego wymagania takie jak ogier krajowy, a jego rodowód zapewnić potomstwu możliwość wpisania do rejestru koni kuców i koni małych. Ogier musi mieć określone DNA.

- klacze - być pokryte, co stwierdza „Świadectwo pokrycia/unasieniania klaczy” lub urodzić jedno zarejestrowane źrebię,
- spełniać szczegółowe warunki rodowodowe.

6. Zdrowie ocenia się na podstawie oględzin konia. W przypadku podejrzenia o schorzenie, dokonujący oceny konia powinien zażądać przedstawienia świadectwa zdrowia konia wystawionego przez lekarza weterynarii.

7. Na ocenę budowy i rozwoju konia składa się wynik 3 pomiarów (wysokość w kłębie, obwód klatki piersiowej, obwód nadpęcia przedniego), ich wzajemny stosunek oraz ocena pokroju wyrażona w punktach bonitacyjnych.

8. Budowę, rozwój i ruch konia ocenia się według 100-puntowej skali przyznając za:

typ	-	do 15 pkt.
głowę i szyję	-	do 5 pkt.
kłode	-	do 15 pkt.
kończyny przednie	-	do 10 pkt.
kończyny tylne	-	do 10 pkt.
kopyta	-	do 10 pkt.
ruch (stęp i kłus)	-	do 20 pkt. (10+10)
wygląd ogólny	-	do 15 pkt.

9. Po ukończeniu 5-go roku życia konie wpisane do rejestru powinny być poddane weryfikacji wymiarów i oceny pokroju.

10. Do rejestru nie mogą być wpisane konie, u których stwierdzono:

- obustronna ślepotę,
- nieprawidłową budowę szczęki (tzw. karpiowaty lub szczupaczy zgryz),
- jedno lub obustronne wnetrostwo,
- szpat kostny,

oraz konie, które uzyskały mniej niż połowę maksymalnej liczby punktów przy ocenie kłody, nóg przednich, tylnych, kopyt i ruchu. O dyskwalifikacji decyduje przyznanie mniej niż połowy punktów nawet za jeden z w/w. elementów oceny.

11. Ogiery i klacze sprowadzone z zagranicy winny:

- być przydatne dla osiągnięcia celu hodowlanego określonego w programie hodowlanym,
- być poddane ocenie wartości użytkowej. Jeśli ocena nie została przeprowadzona w kraju pochodzenia, musi być ona dokonana w Polsce,
- ogiery być dopuszczone do rozrodu przez prowadzącego księgę w kraju pochodzenia. W przypadku importu osobników przed uzyskaniem wpisu do rejestru, muszą one posiadać świadectwo stwierdzające, że pochodzą od rodziców wpisanych do ksiąg lub rejestru, a w Polsce uzyskać od prowadzącego księgę lub rejestr świadectwo dopuszczenia do rozrodu.
- o dopuszczeniu do rozrodu ogiera sprowadzonego z zagranicy lub nasienia ogiera importowanego decyduje Komisja Rejestru kuców i koni małych.
- klacze być wpisane do ksiąg w kraju pochodzenia. W przypadku importu klaczy nie wpisanej do księgi, posiadać świadectwo stwierdzające, że pochodzi ona po rodzicach wpisanych do ksiąg i uzyskać w Polsce wpis do rejestru na ogólnych zasadach.
- ogiery i klacze mieć określone DNA

12. Dokumentację hodowlaną stanowią:
  - 1) Dokumenty związane z prowadzeniem ksiąg i rejestru:
    - a) Karta wpisania klaczy do rejestru,
    - b) Karta wpisania ogiera do rejestru,
    - c) Świadcstwo wpisania klaczy do rejestru,
    - d) Świadcstwo wpisania ogiera do rejestru, które jest równoznaczne z dopuszczeniem ogiera do rozrodu,
    - e) Paszport konia,
  - 2) Dokumenty związane z rozrodem koni:
    - a) Świadcstwo pokrycia/unasieniania klaczy,
    - b) Protokół z przeglądu ogierów i wykaz ogierów dopuszczonych do rozrodu.
13. Rejestry są prowadzone systemem kartotekowym i zawierają: numer wpisu i symbol rejestru, płeć, nazwę, datę urodzenia, maść i odmiany oraz inne znaki identyfikacyjne, wymiary, rodowód (minimum trzy pokolenia), dane dotyczące hodowcy i właściciela, wynik oceny wartości użytkowej i hodowlanej.
14. Kartoteki muszą być przechowywane w archiwum przez okres 20 lat.
15. Prowadzący rejestr wydaje drukiem rejestr główny hodowlanych kuców i koni małych.

VI. TRYB WPISYWANIA KONI DO REJESTRU KUCÓW I KONI MAŁYCH

---

1. Wpisu do rejestru dokonuje upoważniony przez prowadzącego rejestr specjalista do spraw hodowli koni.
2. Wpisu ogierów i klaczy do rejestru dokonuje się na pisemny wniosek hodowcy.
3. Przed wpisaniem konia do rejestru należy:
  - sprawdzić tożsamość konia (identyfikacja) przez porównanie zgodności danych zawartych w „Paszporcie konia”, szczególnie opisu maści, odmian, wieku oraz innych znaków identyfikacyjnych, ze stanem faktycznym. Opis maści i odmian powinien być przeprowadzony przed odsadzeniem źrebięcia od matki tj. w wieku około 6 miesięcy. W szczególnych przypadkach, jeżeli źrebię nie zmieniło właściciela, opis może być dokonany później, ale przed ukończeniem 1 roku życia,
  - sprawdzić prawidłowość rozwoju konia i stwierdzić brak objawów chorobowych,
  - wykonać podstawowe pomiary konia,
  - przeprowadzić ocenę budowy,
  - przy wpisie pokrytych klaczy sprawdzić „Świadectwo pokrycia/unasieniania klaczy”,
  - nadać numer rejestru.
4. „Świadectwo wpisania klaczy do rejestru”, „Świadectwo wpisania ogiera do rejestru” oraz kartotekę konia podpisuje i stawia imienną pieczęć upoważniony przez prowadzącego rejestr specjalista, który dokonał wpisu.
5. Prowadzący rejestr wydaje hodowcy: „Paszport konia”, a po wpisaniu konia do rejestru - „Świadectwo wpisania klaczy do rejestru” lub „Świadectwo wpisania ogiera do rejestru”.
Do dokumentów tych należy wpisać numer identyfikacyjny konia.
6. W przypadku zniszczenia lub zagubienia wydanych właścicielom dokumentów hodowlanych: „Świadectwo wpisania klaczy do rejestru”, „Świadectwo wpisania ogiera do rejestru” i „Paszport konia”, prowadzący rejestr może wydać - na pisemny wniosek właściciela - duplikat.
Można wydać tylko jeden duplikat każdego z w/w dokumentów.
Wydanie duplikatu musi być odnotowane w karcie klaczy lub ogiera.
7. Prowadzący rejestr powołuje komisję rejestru, której zadaniem jest:
  - a. kontrolowanie prawidłowości wpisu koni do rejestru i rozstrzyganie spornych kwestii,
  - b. wydawanie decyzji o dopuszczeniu ogierów importowanych do rozrodu,
  - c. kontrolowanie i ocena realizacji programu hodowlanego,

- d. wnioskowanie w miarę potrzeb do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o wprowadzenie zmian w programie hodowlanym.
8. „Paszport konia” jest podstawowym dokumentem stwierdzającym pochodzenie konia, wydawanym przez prowadzącego rejestr na podstawie „Świadectwa pokrycia/unasienienia klaczy” i „Zgłoszenia konia do rejestru”.
- Za zgodą Komisji Rejestru, pochodzenie konia może być potwierdzone na podstawie badań markerów genetycznych (DNA) wykonanych na koszt właściciela konia.**
9. Prowadzący rejestr może zażądać potwierdzenia pochodzenia konia badaniem grup krwi lub innych markerów genetycznych DNA, wykonanym na koszt hodowcy, w laboratorium wskazanym przez prowadzącego księgę. W przypadku sztucznego unasieniania lub embriotransferu badanie takie jest obowiązkowe.
10. Przy wystawianiu „Paszportu konia” przyjmuje się zasadę, że pierwsza litera nazwy źrebięcia jest taka sama jak pierwsza litera nazwy matki. Jeżeli źrebię pochodzi od klaczy NN – pierwsza litera nazwy ojca.
11. „Paszport konia” konia wpisanego do rejestru należy przechowywać przez okres 5 lat.
12. „Świadectwo pokrycia klaczy” - źródłowy dokument hodowlany - na pierwszej stronie wypełniany jest przez posiadacza ogiera dopuszczonego do rozrodu.
13. Właściciel nasienia ogiera, po dokonaniu zabiegu sztucznego unasieniania wystawia „Świadectwo unasieniania klaczy”.
14. Jeżeli właściciel nasienia nie jest właścicielem ogiera dawcy, dokonujący zabiegu sztucznego unasieniania przesyła fotokopię „Świadectwa unasieniania klaczy” właścicielowi ogiera.
15. „Świadectwo pokrycia/unasieniania klaczy”, zatrzymane po wydaniu „Paszportu konia”, należy przechowywać przez okres 20 lat.
16. Klacz poddawana zabiegowi sztucznego unasieniania nasieniem mrożonym, przed urodzeniem źrebięcia, powinna mieć określone DNA.
17. Źrebię urodzone w wyniku sztucznego unasieniania musi mieć przed ukończeniem 1 roku życia potwierdzone rodzicielstwo poprzez badanie DNA.
18. Przy stanowieniu klaczy poza granicami kraju, należy przy opisie źrebięcia w Polsce przedstawić świadectwo pokrycia/unasieniania klaczy, rodowód wraz z symbolem księgi rasowej ogiera oraz dokument stwierdzający dopuszczenie ogiera do rozrodu w kraju,

w którym klacz została pokryta. Potomstwo musi mieć potwierdzone rodzicielstwo poprzez DNA.

19. Znajdujące się na odwrocie „Świadectwa pokrycia/unasieniania klaczy” – „Poświadczenie urodzenia źrebięcia” wypełnia upoważniony przez prowadzącego rejestr specjalista. W/w poświadczenie nie zastępuje „Paszportu konia” i nie jest dokumentem uwzględnianym przy wpisie konia do rejestru.
20. Dodatkowa rozszerzona ewidencja i dokumentacja hodowlana dla celów naukowo-badawczych może być prowadzona przez zainteresowane instytucje.

VII. OCENA WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

Wartość użytkowa kuców i małych koni będzie oceniana na podstawie prób użytkowości. Próbom użytkowości powinny być poddawane wszystkie ogiery i klacze, które przeszły z wynikiem pozytywnym selekcję pokrojową i są przeznaczone na reproduktory lub klacze hodowlane. Ogiery przed dopuszczeniem do rozrodu w wieku 2,5-3 lat muszą obowiązkowo zaliczyć wstępną próbę użytkowości na co najmniej 3 punkty. Warunkiem przedłużenia świadectwa uznania na lata następne jest zdanie właściwej próby użytkowości wierzchowej lub zaprzęgowej. Warunkiem uzyskania wpisu do rejestru przez klacze jest zaliczenie przynajmniej wstępnej próby użytkowości z wynikiem min. 3 pkt. Próba użytkowości powinna być poprzedzona odpowiednim przygotowaniem konia do poszczególnych elementów próby. Próby użytkowości przeprowadza na zlecenie instytucji prowadzącej rejestr - uprawniony specjalista lub powołany zespół. Za przygotowanie konia do próby użytkowości odpowiada właściciel konia. Za przeprowadzenie prób użytkowości odpowiada osoba lub jednostka wyznaczona przez prowadzącego rejestr. Przeprowadzone będą 3 rodzaje prób użytkowości:

- 1 - próba polowa - wstępna;
- 2 - polowa próba wierzchowa;
- 3 - polowa próba zaprzęgowa;

1. Próba polowa - wstępna – polega na ocenie zachowania się konia podczas zakładania ogłowia, prezentacji do oceny i prowadzenia w rękę na odcinku 60-80 m w stępie i kłusie. Zachowanie się konia oceniane jest w skali 5 pkt. W zależności od wykonania czynności;

- 5 - pkt. - z łatwością, bezbłędnie, płynnie;
- 4 - pkt. - z drobnymi zahamowaniami, mało płynnie;
- 3 - pkt. - z trudnościami;
- 2 - pkt. - po 3 nieudanych próbach;
- 1 - pkt. - po więcej niż 3 nieudanych próbach, konieczna pomoc drugiej osoby.

Otrzymanie 0-2 pkt. w próbie wstępnej wyklucza konia z udziału w próbie zasadniczej. Próbę wstępną można powtórzyć jeden raz po co najmniej miesięcznym ponownym przygotowaniu konia.

2. Polowa próba wierzchowa – polega na wykonaniu z wynikiem pozytywnym programu podanego w załączniku nr 1. Ma ona zastosowanie dla koni młodych od 3,5 do 5-ciu lat. Konie 6-letnie i starsze powinny zaliczać próbę sportową wg programu podanego w załączniku nr 3. Próbę wierzchową można powtórzyć 1 raz do wieku 5 lat.

3. Polowa próba zaprzęgowa polega na wykonaniu z wynikiem pozytywnym programu podanego w załączniku nr 2.

Próba wierzchowa i zaprzęgowa może być powtórzona jeden raz w następnym roku. Za alternatywną próbę użytkowości mogą być uznane wyniki w sporcie jeździeckim wg podanego regulaminu w załączniku nr 3. Odnośne informacje winny być wpisywane w dokumentacji hodowlanej konia i mogą być publikowane. Ustalony i przyjęty system prób użytkowości kuców i koni małych winien być prowadzony bez zmian co najmniej przez 5 lat celem porównania wyników (średnia roczników) i sprawdzenia jego przydatności praktycznej.

VIII. METODY SZACOWANIA WARTOŚCI HODOWLANEJ

Ocena wartości hodowlanej konia prowadzona będzie w 2-ch zakresach na podstawie:

- użytkowości własnej opartej na wynikach prób użytkowości ogólnej oraz szczegółowych: wydajności ruchu w stępie i kłusie (czasy na 0,5 i 1,0 km),
- powrotu tętna i oddechu do normy po jeździe wynikowej;
- na podstawie użytkowości potomstwa.

IX. ZASADY OCENY EFEKTYWNOŚCI DZIAŁANIA PROGRAMU

Efektywność realizacji programu ocenia komisja rejestru, do której powołuje się uznane autorytety z dziedziny hodowli i użytkowania rasy.

Efektywność realizacji programu będzie oceniana na podstawie:

- ilości źrebiąt i klaczy nowo licencjonowanych w cyklu rocznym,
- bonitacji co 3 lata,
- wyników prób dzielności w cyklu rocznym,
- po 5 latach od wejścia w życie programu, na podstawie prowadzonej oceny wartości użytkowej, zbadanie stabilizacji pożądanych cech w tej rasie.

Załącznik nr 1

**PROGRAM WIERZCHOWEJ PRÓBY UŻYTKOWOŚCI DLA KUCÓW
OD 3 DO 5 LAT**

(opracowany w oparciu o program próby dzielności po 100 dniach treningu
młodych ogierów w ZT)

- I.1. Prezentacja w ręku: przygotowanie do poprawnego ustawienia i spokojnego stania, łatwość podawania nóg, posłuszeństwo przy prowadzeniu w ręku, energia i wydajność ruchu w stępie i kłusie.
- I.2. Skoki luzem w korytarzu: wskazówka (leżący drąg) – 2-2,5 m – krzyżak – jeden krok galopu – krzyżak – jeden krok galopu – doublebarre.
- Wysokość i szerokość przeszkód, jak również odległość między przeszkodami stosowne do wzrostu konia.
- dla grupy „B” (kuce do 130 cm wzrostu) 50 x 50 cm - drugi drąg maks. do 70 cm.
  - dla grupy „C” (kuce do 140 cm wzrostu) 60 x 60 cm - drugi drąg maks. do 80 cm.
  - dla grupy „D” (kuce do 148 cm wzrostu) 70 x 60 cm - drugi drąg maks. do 90 cm.
- II. Indywidualna ocena pracy pod jeźdźcem:
1. w kłusie: kłus roboczy wokół ujeżdżalni (czworoboku), zmiana kierunku kłusem o wydłużonym wykroku, 2 wolty (10 m) w prawo i w lewo, 2 wężyki na długiej ścianie.
  2. w galopie: zagalopowanie w narożniku, galop roboczy wokół ujeżdżalni (czworoboku), dodanie na długiej ścianie, wykonanie dwóch kół 20 metrowych zmiana kierunku z przejściem do kłusa, zagalopowanie w narożniku, wykonanie 2 kół jw.; dodatkowo zagalopowanie w prawo i w lewo.
  3. w stępie: stęp roboczy wokół ujeżdżalni (czworoboku), zmiana kierunku stępem swobodnym na długiej wodzy, 2 wolty (8 m) w prawo i w lewo, 2- krotne zatrzymanie i ruszanie, przejście przez koziołki (lub leżące drągi) o wysokości i rozstawie stosownych do wzrostu konia.
  4. skoki pod jeźdźcem: około 5 skoków na przeszkodzie typu okser i doublebarre ze wskazówką o wysokości i szerokości stosownej dla każdej grupy wzrostowej, wg regulaminu PZJ. Po każdym udanym skoku przeszkoda jest podnoszona o ok. 5 cm:
    - dla grupy „B” (kuce do 130 cm wzrostu) 50 x 50 cm - drugi drąg maks. Do 70 cm.
    - dla grupy „C” (kuce do 140 cm wzrostu) 60 x 60 cm - drugi drąg maks. Do 80 cm.
    - dla grupy „D” (kuce do 148 cm wzrostu) 70 x 60 cm - drugi drąg maks. Do 90 cm.

5. galop w pólśiadzie – 2 min. w tempie odpowiednio dla grupy: „B” – 350 m/min; „C” – 375 m/min.; „D” – 400 m/min.

III. Ocena elementów próby

Skoki luzem maksym. - 10 pkt.

- styl
- chęć skoku i łatwość
- pokonana wysokość

Praca w stępie pod jeźdźcem maksym. - 10 pkt.

- energia i wydajność ruchu
- regularność
- posłuszeństwo i przepuszczalność

Praca w kłusie pod jeźdźcem maksym. - 10 pkt.

- energia i wydajność ruchu
- regularność
- posłuszeństwo i przepuszczalność

Praca w galopie pod jeźdźcem maksym. - 10 pkt.

- zagalopowania 2 razy
- galop na linii prostej, zaangażowanie zadu
- galop w pólśiadzie w tempie 350/400 m/min.

Skoki po jeźdźcem maksym. - 10 pkt.

- chęć do skoku i łatwość
- styl
- pokonana wysokość

Wrażenie ogólne maksym. - 10 pkt.,

- spokój i posłuszeństwo
- energia i wydajność ruchu

Razem 60 pkt.

Oceny dokonuje uprawniony pracownik Związku Hodowców Koni.

Ocena z dokładnością do 0,5 pkt.

Ocena wybitna 55 - 60 pkt.

Ocena bardzo dobra 49 - 54 pkt.

Ocena dobra 43 - 48 pkt.

Ocena dostateczna 36 - 42 pkt.

Ocena niedostateczna poniżej 36 pkt. (próba nie zaliczona).

Załącznik nr 2**PROGRAM ZAPRZĘGOWEJ PRÓBY UŻYTKOWOŚCI DLA KUCÓW**

1. Prezentacja w rękę: przygotowanie do poprawnego i spokojnego stania, łatwość podawania nóg, posłuszeństwo przy prowadzeniu w rękę, energia i wydajność ruchu w stępie i kłusie;
2. Indywidualna ocena pracy w zaprzęgu:
  1. Próba posłuszeństwa - spokój i uległość przy zaprzęganiu, wykonanie koła w stępie w prawo i w lewo z dwukrotnym zatrzymaniem na czas 10 sek. i ruszeniem. Na podłożu utwardzonym.
  2. w stępie: w jednokonnym lekkim pojeździe dwuosiowym, przebycie na dystansie 0,5 km na drodze utwardzonej na terenie płaskim ze startem lotnym w normie czasu
    - dla kuców do 130 cm wzrostu - 6 min.;
    - dla kuców do 140 cm wzrostu - 5 min. 45 sek.,
    - dla kuców do 148 cm wzrostu - 5 min. 30 sek.,
 5-krotne zakłusowanie (powyżej 5 sekund) powoduje nie zaliczenie elementu próby; przekroczenie normy czasu powoduje obniżenie oceny o 1 pkt. za każde rozpoczęte 10 sekund, element próby może być powtórzony 1 raz.
  3. w kłusie: w jednokonnym dwuosiowym pojeździe lekkim, przebycie dystansu 1 km na drodze utwardzonej na płaskim terenie ze startem w ruchu w normie czasu:
    - dla kuców do 130 cm wzrostu - 5 min. 15 sek.,
    - dla kuców do 140 cm wzrostu - 4 min. 45 sek.,
    - dla kuców do 148 cm wzrostu - 4 min. 30 sek.,
 5-krotne zagalopowanie (nieskorygowane w ciągu 5 sekund) powoduje nie zaliczenie elementu próby; przekroczenie normy czasu powoduje obniżenie oceny o 1 pkt. za każde dodatkowe rozpoczęte 10 sekund; element próby może być powtórzony 1 raz.
  4. próba posłuszeństwa c.d. – wykonanie 2 kół (ok. 20 m) w kłusie w prawo i w lewo z dwukrotnym zatrzymaniem na czas 10 sek. i ruszeniem. Na podłożu trawiastym.

3. Ocena elementów próby

Próba posłuszeństwa maksym. - 10 pkt.

- spokój i posłuszeństwo przy zaprzęganiu

Koła w stępie maksym. - 10 pkt.

- styl i chęć ciągnięcia
- stanie

- ruszanie

Praca w stępie w zaprzęgu

maksym. - 10 pkt.

- energia i wydajność ruchu
- regularność
- posłuszeństwo i reakcja

Praca w kłusie w zaprzęgu

maksym. - 10 pkt.

- energia i wydajność ruchu
- regularność
- posłuszeństwo i reakcja

Koła w kłusie

maksym. - 10 pkt.

Wrażenie ogólne

maksym. - 10 pkt.,

- spokój i posłuszeństwo
- energia i wydajność ruchu

Razem 60 pkt.

Oceny dokonuje uprawniony pracownik Związku Hodowców Koni.

Ocena z dokładnością do 0,5 pkt.

Ocena wybitna   55 -60 pkt.

Ocena bardzo dobra   49 - 54 pkt.

Ocena dobra   43 - 48 pkt.

Ocena dostateczna   36 - 42 pkt.

Ocena niedostateczna poniżej 36 pkt. (próba nie zaliczona).

Załącznik nr 3**PROGRAM SPORTOWEJ PRÓBY UŻYTKOWOŚCI DLA KUCÓW
4-LETNICH STARSZYCH**

(alternatywny dla próby wierzchowej)

Uzgodniony z Komisją PZJ ds. sportu kuców.

Do zaliczenia próby sportowej wymagane jest uzyskanie przez konia następujących wyników w jednej z dyscyplin:

1. Trzykrotne bezbłędne ukończenie konkursu skoków, we właściwej lub wyższej klasie na zawodach ogólnokrajowych, zgodnie z aktualnym regulaminem PZJ.
2. Trzykrotne ukończenie konkursu ujeżdżenia klasy P lub wyższej, z wynikiem przynajmniej 60% możliwych punktów, na zawodach ogólnokrajowych, zgodnie z aktualnym regulaminem PZJ.
3. Dwukrotne ukończenie konkursu WKKW we właściwej lub wyższej klasie, na zawodach ogólnokrajowych, zgodnie z aktualnym regulaminem PZJ.
4. Dwukrotne ukończenie zawodów w powożeniu (całości) rangi ogólnokrajowej we właściwej lub wyższej klasie zgodnie z aktualnym regulaminem PZJ.
5. **Dwukrotne ukończenie konkursu w rajdach długodystansowych na zawodach ogólnokrajowych klasy P lub wyższej na dystansach minimum 50-70 km zgodnie z aktualnym regulaminem PZJ.**

Warunkiem zaliczenia próby jest potwierdzenie uzyskanych wyników przez PZJ.

6. O dopuszczeniu do rozrodu ogierów sprowadzonych z zagranicy kraju decyduje Komisja Rejestru kuców i koni małych. Komisja dokonuje oceny na podstawie przedstawionych wyników sportowych uzyskanych poza granicą Polski.